

MUTLULUK İNŞASININ ALTINDA YATAN RETORİK EDİMLER: “AKIŞ” KİTABI ÜZERİNDEN BİR ANALİZ

Selma Didem ÖZŞENLER**

ÖZ

Yapılan her bir davranış gibi, her bir söz, her bir düşünce, ideoloji, fikir, haber kendi argümanını içinde taşımaktadır. Başka bir deyişle söylemin içinde kendini inşa eden bir retorik öge bulunmaktadır. Ancak ikna edicilik ve sıradan söylem arasında ufak da olsa bir fark bulunmaktadır. İkna, bir mantık oyunu, bir gramer düzlemi, ya da bir strateji barındırmakta iken, retoriksel bir amaç gütmeyen söylem de kendi içinde bir refleksif anlatı taşımaktadır. Bu refleksif anlatıya “Bu kişinin derdi ne? Ne demeye çalışıyor?” şeklindeki iki sorudan yola çıkarak ulaşılabılır. Bazen stratejik olmayabilir. Bazen büyülemek ve kitleleri etkilemek gibi bir amaç gütmüyor olabilir. Her ne sebeple olursa olsun her bir söylemin içinde bir edim, bir inşa, bir eylem bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı mutluluk gibi soyut bir kavramın “Akış” kitabında nasıl ele alındığının ve hangi argümanlar ile söylemi oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmanın yöntemi ise Van Dijk’in eleştirel söylem analizidir. Veriler “Akış” kitabının içinde belirli önermeler 7 ayrı kategoriye ayrılmıştır bu kategorilere uygun retorik edimler uygun kategorilere konulmuştur. Bu retorik edimlerin nasıl söylemler ile oluşturulduğu ve akışı nasıl yönettiği ve mutluluğu nasıl kategorize ettiği bulgulanmaya çalışılmıştır. Söylemler mutluluk gibi soyut bir kavramın “Akış” kitabı içinde nasıl ele alındığı ve hangi argümanlar ile söylemi oluşturduğu incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Retorik, mutluluk, söylem analizi, Akış, süreç

THE RHETORICAL ACTIONS UNDERLYING THE CONSTRUCTION OF HAPPINESS: AN ANALYSIS THROUGH THE BOOK TITLED “THE FLOW”

ABSTRACT

Just like each behaviour; each word, thought, ideology, idea, and news bears its own argument within itself. In other words, each discourse has a self-constructing rhetorical element. However, there is a slight difference between persuasiveness and an ordinary discourse. While persuasion involves a game of logic, a grammatic plane, or a strategy, the discourse, which does not have any rhetorical purpose, bears a reflexive narration within itself. This reflexive narration can be reached through these two questions: “What is wrong with this person? What is he/she trying to say?” It may not always be strategic. It may not always aim to beguile and influence the masses. For any reason whatsoever, each discourse has an action, a construction, and a performance within itself. This study aims to reveal how an abstract concept as happiness is discussed in the book titled “The Flow”, and the arguments used in creation of this discourse. Van Dijk’s critical discourse analysis is used as the research method of this study. Certain propositions are grouped under 7 categories in the book “The Flow”, and the rhetorical actions are grouped under suitable categories. It is aimed to discover the discourses forming these rhetorical actions, the way they manage this flow, and the way they categorize happiness. This study analyses the way happiness is discussed in “The Flow”, and the arguments forming the discourse.

Keywords: Rhetoric, happiness, discourse analysis, Flow, process

GİRİŞ

Yüzyıllar boyunca retorik kavramı farklı farklı biçimde ele alınmış ve önemi farklı disiplinlere evrilmiştir. Aristo’nun kitleleri etkileme, belagat sanatı olarak başlayan süreç yıllar içinde sanat olmaktan çıkmış ve anlatıma uygun gramer seçimi, uygun sözcük kullanımı gibi çoğunlukla mantığa

* Doç. Dr., Ege Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım, İzmir, e-posta:selma.didem.ozsenler@ege.edu.tr
ORDIC: <https://orcid.org/0000-0003-4627-7948>

dayalı ve analitik boyut kazanmaya başlamıştır. Aristo'nun bir sanat olarak yaklaştığı retorik zaman içinde evrilerek çeşitli felsefeciler tarafından farklı şekillerde ele alınmıştır. Foucault retoriği daha genel, tarihi ve gelişmekte olan dil pratikleri (Potter ve Wetherell, 1987) olarak görmekte iken Van Dijk edebi metinler, medya araçları vb. gibi materyallerde söylemi belirleyen toplumsal yapıları ortaya çıkarmaya çalışmaktadır (Dijk, 2003,s. 47).

Söylem, diyalogla, anlatımla, algılanan anlamla, güçle, güç oyunları ile pozisyon alışlarla ve müzakereyle eyleme dönüşen dil pratikleri ile ilişkilidir. Söylem analizi, metinler ve anlatımlar, anlamlar, diyaloglar aracılığı ile oluşan anlamlar ile ilgilenen bir araştırma yöntemidir. Bazı söylem analizcileri söylemi yazı ile ortaya konan araçlarda metinleri incelerken kimi araştırmacılar ise sadece konuşma ve dil pratiklerini analiz etmektedir. Örneğin, sosyal bilimlerdeki söylem çalışmalarında öne çıkan isim olan Foucault, söylemi daha genel olarak ele almış ve gelişmekte olan dil pratikleri olarak görmüştür (Potter ve Wetherell, 1987). Toplumsal yapıları söylem analizi yolu ile ortaya çıkaran bir isim olan Van Dijk ideolojik söylem analizi desenini yapmış olduğu çalışmalarda kullanmıştır. Dijk' e göre okullar ve kitle iletişim araçları modern dünyanın en etkili ideoloji aktaran kurumlarıdır (Dijk, 2003,s. 47) ve ideoloji söylem yoluyla edinilir.

Mutluluk, soyut bir kavram olup tarih boyunca mutluluğun ne olduğu nasıl elde edilebileceği araştırılmıştır. Günümüzde popüler kültür ürünü kişisel gelişim kitapları temelde mutlu bireyler olabilmek için neler yapılabileceğine yönelik birçok retorik söylem içermektedir. Bu söylemler insanı genellikle koşullara sevk etmektedir. Koşullar da yerine getirilmek istenip de getirilemediğinde daha büyük mutsuzluklara, başarısızlıklara sebep olmaktadır. Her bir edebi, klasik, vb. metin özünde dilsel pratikler barındırmaktadır. Ancak şartlı ve stratejik olduğunda kişiyi daha yönlendirici olduğundan kişide bir savunma yaratabilir.

Bu çalışmanın amacı popüler kültürde yer etmiş mutluluk argümanlarının altında yatan retoriksel öğeleri ortaya koymaktır. Araştırmanın yönteminde edebi metinleri ya da medya araçları ile toplumsal yapıları ortaya koymaya çalışan Van Dijk'in eleştirel söylem analizi kullanılmıştır. Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi modelinin kullanılmasının nedeni metnin yapısını ve ideolojik sunumunu (bu kitapta pozisyon alışları) ortaya koymasından diğer yaklaşımlar içinde öne çıkmış olmasıdır. Araştırma materyali olarak “Akış” kitabı kullanılmıştır. Akış kitabında mutluluk üzerine verilmiş önermeler kategori olarak ele alınıp bu önermelere uygun düşen tüm söylemlerin retoriksel vurguları öne çıkarılmıştır. Araştırmanın bulgularında ve sonucunda popüler kültürün bir retoriksel vurgu içinde insana dayattığı “mutluluğa giden yolda...yapılmalıdır” öğeleri eleştirilmektedir. Mutluluğun bir amaç değil araç olması gerektiği ve akışta optimal mutluluğun kazanılabileceği ya da anı yakalamaktan geçeceği vurgusu yapılmaktadır.

Hangi Retorik?

Retorik bir araç olarak kendi tarihi boyunca ikircikli bir konumda kalmıştır. Sokrates başta olmak üzere Antik Yunanda kimi sofistler retoriği bir iltifat, yanlışın cilalanarak süslenmesi, çarpıtılarak insanların yanlışta inandırılması; hatta adeta büyülenmesi ya da verbalizm olarak görmektedirler (Duman, 2015, ss. 95-101). Aristoteles ise konuşma sanatı icracılarının hitabetteki kanıtlama ögesini tümüyle ihmal ettiklerinden hareketle, retoriği mantık, etik ve politikayla ilişkili olarak yeniden çerçeveledirir (Ross, 1993, ss. 329-336). Aristoteles ile birlikte retorik doğru düşünme ve ifade etme anlamında bir araç olarak farklı bir prestij kazanmıştır. Retorik, ikna edici argüman ortaya koyma sanatı olarak Antik Yunan'da kadınlar hariç eğitilmiş erkek elitlerin politika ve hukuk alanlarında sahip olmaları beklenen entelektüel bir bilgi ve beceri alanıydı. Orta Çağ'a gelindiğinde retorik cazibesini yitirdi ve bugünün ilk ve ortaokul seviyesinde gramer derslerinin bir parçası olarak öğretilmeye başlandı. Argüman ve onların düzenlenişi retorik alanından mantık alanına kaydırıldı. Retorik alanına kalan ise metnin tamamen stilistik araçları oldu (örneğin övmeye ya da suçlamada) (Ross, 1993, ss. 329-336).

Tarihsel olarak, Orta Çağ retoriği, üç önemli etkiye sahip olduğu için eklektik bir özellik göstermektedir. İlk yol, Platonik ve Neo-Platonik bir düşünce akışını yankılayan Aziz Augustine'in adımlarını izlemektedir. İkincisi, Cicero ve Quintilian'ın hitabet eserlerinin Ad Herrenium'una

dayanmaktadır ve üçüncü yol, retorik fikrini Aristoteles'in Retorik'inde önerdiği gibi syllogism ve önermeler aracılığıyla bir ikna aracı olduğunu iddia etmektedir. Entelektüel olarak retorik, Orta Çağda sanat kraliçesi olarak ünlenen “kelimelerin bir disiplini” ve sözel konuşma idi. Yine de, daha büyük ölçekte, Orta Çağ söyleminin kontrol edici söylemi, onun Trivium olarak adlandırılan zihin sanatlarına ve bu zihin sanatlarına (gramer ve mantık çalışması), özellikle de mantık, söylemin içeriğinin çoğunu retorik'in mantık olduğu yönünde bilgilendirmiştir. Başka bir deyişle, Orta Çağ söylemi, mantıksal akıl yürütmeden yapılmış her türlü sözlü yaratımların resimli bir taslağını sunmuştur. Başka bir deyişle, bir kurgusalın (şiir, mektuplar vb.) veya kurgusal olmayan bir metnin (yasalar, genel adresler vb.) estetik kaygıları, mantık kuralları tarafından bilgilendirilmedikçe, hayatta kalma veya kabul etme şansı yoktu. Bu açıdan, ‘açıkça öğretici olması amaçlanmıştır’ ve ‘açıkça söylemin niyeti amaçlanmıştır’ (McKeon, 1942, s.31).

Goankar'a (2002, ss. 204-206) göre retoriğe dönüşün zımni unsurları, açıkça retorikten söz eden yazarların çalışmalarından daha önemlidir. Zımni unsur bir anlamda insan bilimlerindeki paradigma temelinde bir dönüşü anlatmaktadır. Öyle ki çeşitli düşünür ve yazarlar, doğrudan ve söylem ve retorik vokabülerine başvurmaksızın, hem araştırma etiği hem de araştırılan olgunun inceleme yöntembilimi açısından linguistik dönüş olarak ifade edilen yeni yaklaşımı inşa edici çok sayıda eser yazarak amorf yapıda, fakat belli karakteristikleri açısından bütünlüklü bir epistemolojinin ortaya çıkmasında aracı olmuşlardır. Feyerabend, Toulmin, Lacan, Gadamer, Foucault, Habermas'ın çalışmaları retorik öngörü/sezgilerle yüklüdür. Çeşitli düşünce okulları (örn: bilgi sosyolojisi geleneği, sembolik etkileşimcilik, dramatik akım, dil felsefesi ve konuşma-edimi kuramcıları) sosyal bilimlerde retorik ilgiyi açık ya da örtük kuran etkiler taşımaktadır. Fakat Goankar söz konusu zımni dönüşün klasik metni olarak Kuhn'nun *Bilimsel Devrimlerin Yapısı* adlı eserini görmektedir. Zira bu metinde Kuhn, fizik, kimya gibi temel bilimlerin söylem pratiklerini incelemekte; paradigma değişimlerinin izini söylem pratiklerinde sürmekte; bunu yaparken retorik kelimesini kullanmasa da bilimsel bilginin söylem pratikleri içinde inşa edildiğine işaret ederek bilimi salt mantıksal-rasyonel faaliyet olmaktan çıkarıp kendini retorik araçlarla sunan bir bilgi türü olduğu fikrini ortaya koymaktadır (Goankar, 2002, ss. 191-217).

Yeniden Çerçvelendirilen Retorik ve Analizi

Retorik ilgi, bir metnin nasıl ve hangi yollarla ne tür duygulanımları harekete geçirdiği, bilişsel düzlemde metinler/anlamlar arası örüntüler haline nasıl geldiği, bir tarafın kendi gerçekliğini kurgularken öbür tarafın gerçeklik iddiasını nasıl çürüttüğüne odaklanmak şeklinde özetlenebilir. İnsan bilimlerinde 1970'lerle birlikte söylem ve retoriğe dönüş postyapısalcılık ve pragmatizm etkileri taşımaktadır (Potter ve Wetherell, 1987).

Retorik ve söylem, kimi zaman aynı anda ya da bir diğerrinin yerine kullanılsa da bunlar bir diğerrine indirgenemez fakat birbirinden ayrıştırılmaz iki kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Retorik bir söylemdeki ikna edici eylemler örüntüsü olarak anlaşılabilir. Söyleme gömülü retorik araçlar muhatabının (okur, dinleyen) duygularına, düşüncelerine ve benliğine yönelik bir dizi eylem yaratmaktadır. Coşku ya da keder yaratmak kadar kanıtlarla karşısındakini bilişsel anlamda ikna etmek bu retorik araçlar sayesinde mümkün olur. Retorikteki kanıtlama eyleminin izi söylemin argümanlarında bulunur. Bu argümanların ikna edici şekilde nasıl sunulduğu retorik analizin odak noktasıdır. Argümanların konuşanın daha inandırıcı olması için kendi aralarında ve söylem dışındaki hangi diğerr argümanlarla nasıl ilişkilendirildiği, neden şunun yanında ya da bunun karşısında bulunduğu hakkındaki açıklamalar söylemdeki retorik araçlara işaret etmektedir.

Kısaca retorik, sözcük seçimleri, metaforlar, izlenimler, argümanları sunuş biçimleri gibi metnin kendi yerel bağlamında bir dizi eylem icra etmek suretiyle ortaya konan görüşlerin ikna edici şekilde tasarlanmış ve organize edilmiş yollarına işaret etmektedir. Retorik konuşmacının iddia, ilgi, çıkar ve sorumluluklarının dinleyenin bilişsel ve duygusal dünyası ile karşılıklı etkileşiminde anlam bulur.

Retorik veya argüman(sal) organizasyonunun analizi bir konuşmanın ya da metnin ideolojik olarak karşısına neyi aldığını; gerçek ya da potansiyel alternatifler arasında farklı olarak neyi, hangi

eylemlerle kurduğunun (Potter ve Wetherell, 1995; Billig, 1987, 1991); kendisine gömülü ideolojik dilemmaların ve bu dilemmalarla nasıl başa çıkıldığının anlaşılmasını (Billig vd., 1988) sağlamaktadır. Analoji ve metafor kullanımı gibi söylemsel ikna süreçleri ilgi çekicidir, çünkü kısmen ikna edici etkileri bir mantığın geçerli bir argüman olarak neyi tanıyacağına ya da bilim insanının ampirik sunum olarak neleri kabul edeceğine yönelik olarak bir veri sunmaktadır. Bu, tartışmasız ikna etmenin belki de en uç şeklidir, Wetherell ve Potter'ın (1992) “ötesine geçilmesi gereken ilkeler olarak sunulan” retorik olarak “kendine yeterli argümanlar” olarak adlandırdığı şeydir. Bu bağlamda, retorik olarak kendi kendine yeten argümanlar atasözlerine benzer bir şekilde işlev görmektedir. Gandara (2004) atasözlerinin benzer şekilde tartışılmaz olarak kabul edildiğini ve bu nedenle ikna edici argümanda değerli araçlar olduklarını belirtmektedir.

Mutluluk Söylemi

Son zamanlarda mutluluk ve ilgili yapılar üzerine yapılan telaşa rağmen, mutluluk belirsiz bir kavram olmaya devam ediyor, anlam, değerlendirme ve olası kültürel farklılıkları çevreleyen akademisyenler arasında tartışmalar sürüyor. Bu nedenle, şu anda yapıyı kavramsallaştırma veya işlevsel olarak tanımlama konusunda çok az fikir birliği vardır ve anlamı genellikle bağlam ve kültüre göre değişir. Ayrıca, mutluluk, esenlik ve yaşam doyumu gibi terimler literatürde sıklıkla birbirinin yerine veya belirsiz bir şekilde kullanılmıştır (Donaldson, vd., 2015), ampirik sonuçların yorumlanmasını daha da karmaşık hale getirir.

Sonja Lyubomirsky (2007) gibi bir dizi uzman, mutluluğu oldukça geniş bir şekilde, yani sevinç, memnuniyet veya olumlu esenlik deneyimini kapsayan bir “şemsiye terimi” olarak görmüştür. Kişinin hayatı iyi, anlamlı ve değerlidir. Ruut Veenhoven'ın ortaya koyduğu oldukça geniş bir anlayış, mutluluk terimini “bir bütün olarak kendi hayatının öznel keyfi” olarak yorumlamaktadır (Veenhoven, 2015, s. 1037). Buna karşılık, Kahneman ve Riis (2005) mutluluğu oldukça dar ve daralmış bir anlamda görmektedir, bu terim bir kişinin şu anda, burada ve şimdi deneyimlediği anlık bir duygusal deneyime (zevk, sevinç, vb.) atıfta bulunmaktadır.

Dolayısıyla mutluluk için net ve kesin bir açıklama tarihte yapılamamış olmakla birlikte, kişinin esenlik hali, neşeli ve keyifli olması, öznel keyfinin yerinde olması, sevinç ve memnuniyet deneyimleri gibi bir şemsiye altında toplanmış bir takım tanımlardan oluşmaktadır. Çeşitli edebi ya da gelişim kitapları mutluluğun tarifini daha net bir biçimde vermeye çalışıp, mutluluğu retorik bazı söylemlere bağlamışlardır. Bu çalışma mutluluğun ya da mutlu olabilmenin retorik edimlerinin “Akış” kitabı üzerinden analiz edilmesinden oluşmaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel bir araştırma yöntemi olan Van Dijk'ın söylem analizi yöntemi kullanılmıştır. Haber, edebi metinler, ideolojik söylemleri analiz eden Van Dijk'ın söylem analizi sentaktik ve semantik olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Sentaktik çözümleme; haber ya da edebi metinlerdeki gramer yapılarını çözümlerken, semantik çözümleme sözcüklerin, cümlelerin, kısaca bütün söylemin anlamı üzerinde durulması üzerinedir. Dijk'ın eleştirel söylem analizi modeli makro ile mikro yapının ayrı şekilde çözümlendiği iki ayrı yapıdan oluşmaktadır. Makro yapı çözümlemesi haber ya da edebi metnin anlatımında işlenen temayı yansıtan metnin üretiminde kullanılmış olan yapısal şemanın incelenmesidir. Her bir haber ya da edebi metin belli bir nesnel rutin ile şematize edilerek sunulmaktadır (van Dijk, 1988, s. 15).

Araştırma aracı olarak Mihaly Csikszentmihalyi'nin Akış Mutluluk Bilimi adlı kitabı kullanılmıştır. Bu kitapta yer alan mutluluk söylemleri yedi ayrı (Sağlık, Güzellik, Para veya Güce Bağlanan Mutluluk, Tatminsizlik & Yanlış Yerlerde Aramak, Dış Olaylara Değil Onların Nasıl Yorumlandığına Bağlıdır, İnsanın Kendi İç Deneyimlerinin Kontrolü, Optimum Deneyim, Bilinçte Düzen, İşlerini Akış Üreten Aktivitelere Dönüştürmek) kategoriye ayrılıp analiz edilmiştir.

Kategoriler belirlenirken öncelikle kitapta mutluluk kelimesinin geçtiği yerlere bakılmıştır. (Mutluluk, mutlu, mutluluğa, mutluluğun) şeklinde mutluluk kelimesine eklenmiş takılarla birlikte yirmi dokuz

kez kelimenin kullanıldığına rastlanmıştır. Daha sonra bu kelimelerin bulunduğu yerlerdeki paragraflardan ve alt başlıklardan yararlanılarak mutluluğun (Sağlık, Güzellik, Para veya Güce Bağlanan Mutluluk, Tatminsizlik & Yanlış Yerlerde Aramak, Dış Olaylara Değil Onların Nasıl Yorumlandığına Bağlıdır, İnsanın Kendi İç Deneyimlerinin Kontrolü, Optimum Deneyim, Bilinçte Düzen, İşlerini Akış Üreten Aktivitelere Dönüştürmek) temaları ile ilişkilendirildiği bulgulanmıştır. Bu temalar kategori olarak belirlenmiştir. Bu yedi ayrı kategorilere ilişkin söylemler ilgili kategorilere yerleştirilerek söylem analizi yapılmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Akış kitabındaki mutluluk söylemlerine ait bu bulgular, (Sağlık, Güzellik, Para veya Güce Bağlanan Mutluluk, Tatminsizlik & Yanlış Yerlerde Aramak, Dış Olaylara Değil Onların Nasıl Yorumlandığına Bağlıdır, İnsanın Kendi İç Deneyimlerinin Kontrolü, Optimum Deneyim, Bilinçte Düzen, İşlerini Akış Üreten Aktivitelere Dönüştürmek), olmak üzere 7 ayrı kategori altında incelenmiştir.

Mutluluk Söylemine İlişkin Retorik Edimler

Tablo 1. “Mutluluk sağlık, güzellik, para veya güce bağlıdır.” argümanına ilişkin söylemler

“Mutluluk sağlık, güzellik, para veya güce bağlıdır.”	
1.	İnsanları gerçekten memnun eden şey zayıf veya zengin olmaları değil hayatlarıyla ilgili iyi hissetmeleridir. Mutluluk arayışında kısmi çözümler işe yaramaz.
2.	Hayatta kalmaya dair bu temel sorunlar çözülür çözülmez sadece yeterli yiyecek ve rahat bir barınak sahibi olmak insanları memnun etmek için artık yeterli değildir. Yeni ihtiyaçlar hissedilir ve yeni istekler ortaya çıkar. Bolluk ve güçle beraber beklentiler de artar, varlık ve rahatlık seviyemiz arttıkça ulaşmayı umduğumuz mutluluk hissi uzaklaşmaya devam eder.
3.	Varlık, statü ve güç kültürümüzde çok güçlü birer mutluluk sembolü haline gelmişlerdir. Tüm kanıtlar acınacak durumda olduklarını göstermesine rağmen, zengin, ünlü veya güzel görünen insanları gördüğümüzde hayatlarının yaşamaya değer olduğunu düşünür ve aynı sembollerin bir kısmını elde edebilirsek çok daha mutlu olacağımızı varsayabiliriz.
4.	İki yıl öncesinde yapılan bir diğer anket ABD vatandaşlarının kişisel mutluluk oranlarının kişi başına düşen gayri safi milli hasılasının, Amerikalılardan sırasıyla beş kat ve on kat daha az olan Kübalı ve Mısırlılarla aynı olduğunu ortaya koymuştur.
5.	“ Mutluluk , güç veya parada değildir; doğrulukta ve çok taraflılıktadır”; “Pers Krallığını ele geçirmektense bir gerçek neden keşfetmeyi tercih ederim.”
6.	Mutluluğun kendisi sadece mutluluk olduğu için aransa da diğer tüm hedeflere- sağlık, güzellik, para veya güç, bizi mutlu etmesini beklediğimiz için değer veririz.
7.	İnsanlar başarmak istediklerine çok odaklanıp içinde bulunduğumuz andan zevk almayı bıraktıklarında sorun çıkar. Bunu yaptıklarında mutlu olma şanslarını kaçırmazlar.

“Mutluluk sağlık, güzellik, para veya güce bağlıdır.” Argümanının altında çerçevelenen retorik edimler Akış kitabında bu şekillerde ortaya konmuştur: 1. Retorik edim güzellik, sağlık, para ve güce sahip olmanın gelip geçici bir mutluluk sağlayacağını, tüm bu durumlara sahip olsalar bile kendi hayatları ile ilgili iyi hissetmedikçe mutlu olamayabileceklerinin altını çizmektedir. 2. Retorik edim, sahip olmak istediklerimiz bir araç değil de bir amaç olduğunda insanın elde ettiği anda başka isteklerinin doğacağını ve bu sarmalda varlık ve konfor seviyesi arttıkça mutluluk hissini de doğru oranda uzaklaşacağını vurgulamaktadır. 3. Retorik edim, ünlü, zengin ve güzel insanların hayatlarımızda bir rol model olduğunu basit insanın hayatında çok önemli yere sahip olduğunu ve bu kişilerin sahip olduklarının bir kısmına sahip olmanın insanlığı mutluluğa ulaştıracağı düşünülmektedir. Mutluluk böylelikle birtakım sembollere bağlanmaktadır. 4. Retorik edim, mutluluğun, sağlıkla, güzellikle, güç ile para ile gelmediğine kanıt niteliğinde bir araştırma bulgusuna ulaşılmaktadır. Amerika’dan beş-on kat daha az gayri safi milli hasılaya sahip Küba ve Mısır’da insanlar Amerika’daki insanlarla aynı oranda mutludur. 5. Retorik edim mutluluğun güç ya da parada değil doğrulukta (bu doğruluktan anlaşılan kendine karşı dürüst olma, neden güzel olmak istiyorum?,

neden zengin olmak istiyorum sorusuna gerçekçi yanıt bulma, başkasının dayatması ya da ikna edici stratejisine takılmama) ve ayrıca çok taraflılıkta (tek bir koşula mutluluğu bağlamama, akıştaki kaçırılan değerlere vb. yer verebilme) şeklinde özetlenebilmektedir. 6. Retorik edim sağlık, para, güç, güzellik bizi mutluluğa ulaştıracağı düşüncesini taşıdığımız için değer verdiğimiz şeylerdir. Böyle bir koşula bağlamadan salt sağlığa sağlıklı olduğumuz için değer vermemekteyiz ve bu yüzden sağlığı değeri her zaman her akışta değil kaybedildiğinde kıymetlenmektedir. Aynı şekilde bir zengin iflas ettiğinde hayatını bitmiş kabul etmektedir. 7. Retorik edim de diğer önermelere benzer bir şekilde başarıya bir mutlu olma objesi olarak bakıp günlük akışta yapmak istediklerimizi yapmayı sürekli ertelemek de başarı elde edildiğinde kısa süreli sahiplik duygusu ile anlık mutluluk beraberinde kaçırılan bir sürü fırsatın görülmesine ve daha fazla ulaşılmak istenen hedef konulmasına sebep olacaktır, farklı bir deyişle mutluluğa hedef olarak ulaşılmak istenen semboller sahip olunduğu ters oranda daha fazla mutsuzluk olarak geri dönmektedir.

Tablo 2. “Mutluluğu yanlış yerlerde aramak ve tatminsizlik bizi daha çok mutsuzluğa sürükler.” argümanına ilişkin retorik söylemler

“Mutluluğu yanlış yerlerde aramak ve tatminsizlik bizi daha çok mutsuzluğa sürükler.”	
1.	“Başarıyı hedeflemeyin -onu ne kadar çok hedeflerseniz o kadar çok kaçırsınız. Çünkü başarı da mutluluk gibi takip edilemez; insanın kendisinden daha büyük bir yola kendisini adamasının istenmeyen yan etkisi olarak gelmelidir.”
2.	Amacımıza ulaşamazsak hayata küser veya kadere boyun eğeriz; en azından kısmen ulaşabiliysek bile bir mutluluk ve memnuniyet hissi yaşarız.

“Mutluluğu yanlış yerlerde aramak ve tatminsizlik bizi daha çok mutsuzluğa sürükler.” retorik edimi 1. Önermesinde başarı istenmeyen yan etki gibi gelmelidir sözü kişiyi kendinden büyük hedefler koyarak “bu örneğin kendi kişisel gelişimi olabilir, bilgi birikimini arttırmak olabilir” başarının ve akabinde mutluluğun insanın kendisini çalışmaya kendini geliştirmeye adanması ve bundan haz duyması ve başardığında kişisel tatmini yaşaması ancak her gün başarmalıyım hedefi anı yaşayamayıp anda tadabileceği mutlulukları kaçırdığından hedefe ulaştığında o mutluluğu tadamayacağı hedefe vardığı için de başka hedeflere ihtiyacı olabileceğini vurgulamaktadır. 2. Retorik edim başarıyı hedeflediğimizde ve ulaşamadığımızda tüm yaşam amacımızı kaybetmiş gibi üzüleceğimizi kısmen ulaşmanın bile biraz da olsa bize tatmin hissini sağladığını düşünebiliriz. Ancak yine bu tatmin ve yeteri kadar tatmin olamama duygusu bizi hedef odaklı koşullu mutluluk duygusu ile hareket etmemizden kaynaklanmaktadır. Ancak bu durum iç kontrol mekanizmamızın devrede olmadığını da bize göstermektedir. Öyle mitler yaratılmakta öyle retoriksel bombarduman içerisinde bir tüketim toplumdayızdır ki başka türlüünün mümkün olamayacağı hissi yaratılabilmektedir. Bu durum bireyi yanılgıya sürükleyip mutluluğu yanlış yerlerde arama ve ulaşamadığında bu koşula bağlı mutluluk kişide tatminsizlik hissi yaratmaktadır.

Tablo 3. “Mutluluk dış olaylara değil onların nasıl yorumlandığına bağlıdır.” argümanına ilişkin retorik söylemler

“Mutluluk insanın kendi iç deneyimlerinin kontrolü sağlayabilmesi ile mümkündür.”	
1.	Ne kadar iyi niyetli olsalar da kitaplar nasıl mutlu olunacağına dair tarifler veremezler.
2.	Yaşamı daha iyi kılan deneyimleri düşünürken, insanların çoğu ilk olarak mutluluğun zevk almakla ilişkili olduğunu düşünürler. İyi yiyecekler, iyi seks, paranın satın alabileceği tüm rahatlıklar.

“Mutluluk dış olaylara değil onların nasıl yorumlandığına bağlıdır.” Retorik önermesi kategorisinin 1. Söylemi mutluluğu kitaptaki, medya araçlarındaki ya da farklı yapı ve eserlerin içinde tarifini bulamayacağımızı bunun ancak yaşadığımız şeyleri içsel olarak nasıl konumlandığımızla ilgili

olabileceğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla mutlu olmak insanın elindedir olaylara, durumlara verdiği tepkiye bağlı olarak değişmekte ve dönüşmektedir. 2. Söylemde ise insanların mutluluğa zevk atfında bulunmalarıdır. Zevki tadararak mutlu olabilecekleri ön koşulunu koymaları ile ilgilidir. Diğer üstte görülen kategoride de görüldüğü gibi daha zengin, güzel ve sağlıklı olmak mutlu olmaya yetmemektedir. Dolayısıyla mutluluk dış koşullara değil onlara verdiğimiz yanıt derecesinde sağlanabilmektedir.

Tablo 4. “Mutluluk insanın kendi iç deneyimlerinin kontrolü sağlayabilmesi ile mümkündür.” argümanına ilişkin retorik söylemler

“Mutluluk insanın kendi iç deneyimlerinin kontrolü sağlayabilmesi ile mümkündür.”	
1.	Maddi başarının mutluluk getirmediğini kabul etsek bile hayatımızı iyileştireceğini umarak dış hedeflere ulaşmak için sonu gelmeyen bir çabaya girişiyoruz.
2.	“Keşfettiğim” şey mutluluğun başa gelen bir şey olmadığıdır. İyi talihin ya da rastgele şansın sonucu değildir. Dış olaylara değil onları nasıl yorumladığımıza bağlıdır. Mutluluk aslında her bir kişi tarafından hazırlanması, yetiştirilmesi ve özel olarak savunulması gereken bir koşuldur. Kendi iç deneyimlerini kontrol etmeyi öğrenen insanlar hayatlarının kalitesini belirleyebilirler ve bu da her birimizin mutlu olmaya en çok yaklaşabileceği durumdur.
3.	Çoğunluk, “Para nasıl kullanıldığına bağlı olarak mutluluğu artırabilir ya da azaltabilir,” ifadesine katılmıştır.
4.	Her şeye rağmen bazı insanlar hala sağlıklı, zengin ve yakışıklı oldukları sürece mutlu olmalarının kolay olduğunu düşünebilirler. Öyleyse işler istediğimiz gibi gitmiyorsa ve talih yüzümüze gülmüyorsa yaşam kalitesi nasıl geliştirilebilir? İnsan, ay sonundan önce parasının biteceğinden endişe etmiyorsa ancak o zaman haz ve zevk arasındaki farka kafa yorabilir.

“Mutluluk insanın kendi iç deneyimlerinin kontrolü sağlayabilmesi ile mümkündür.” retorik edimi kategorisindeki 1. Önerme bazılarımız dış hedefler belirlemenin ve onlara ulaşmaya çalışmanın mutluluk getirmeyeceğini bilmekte ancak yine de daha konforlu daha rahat bir yaşam sürebilme isteğinden dolayı bu hedefleri koymaktadır. Bu söylem mutlu olmak istiyor isek zengin, sağlıklı, güçlü, güzel olmamalıyız gibi doğrudan bir algı yaratıp yanlış anlaşılma yaratmamalıdır. Bu hedefler konulsa bile amaç değil araç olmalı ve akıştaki hazzı kaçırmamak üzerine inşa edilmelidir. 2. Söylem mutluluğun başa gelen bir şey olmadığını kişinin iç kontrolü ve dengeyi öğrenmesi ile sağlanabileceğini vurgulamaktadır. 3. Söylem bir ankete verilen bulgudur buna göre para her zaman mutluluk getirmemekte sürekli bir yaşam motivasyonu sağlatabilecek şekilde kişinin kontrolünde iç dengesini sağlayabilecek şekilde oluşturulduğunda ulaşılabileceğini anlatmaktadır. 4. Söylem bu kategoriye en uygun düşen söylemlerden bir tanesidir. Kişinin hedefi sağlık, mutluluk, güzellik, para olduğunda ve bu semboller olmadan mutsuz olabileceğini düşünebilir ancak diğer türüsünü düşünebilmesi için işlerinin ters gidip talih yüzüne gülmediğinde ve ay sonunu getirebilmek için zorunlu olarak paraya ihtiyaç duyduğu zaman keyfi para hedefi ile zorunlu para hedefi koymak arasındaki farkı hissedebilmektedir. Diğer türlü sahip olmanın kıymeti bilinmeyeceğinden kişi içsel kontrolsüz bir biçimde para harcayabilir ve hazzı çabuk tükeneceğinden yeni bir haz nesnesi koyma arayışına girecektir.

Tablo 5. “Mutluluk için kişinin “Optimum Deneyim” alanına sahip olması gerekmektedir.” argümanına ilişkin retorik söylemler

<i>“Mutluluk için kişinin “Optimum Deneyim” alanına sahip olması gerekmektedir.”</i>	
1.	Uzun vadede optimum deneyimler birikerek bir tür ustalık hissi veya belki de daha iyisi, hayatın içeriğini belirlemede bir iştirak hissi oluşturur ve bu, hayal edebileceğimiz mutlulukla kast edilen şeye en yakın durumdur.
2.	Mutluluk arayışında kısmi çözümler işe yaramaz.
3.	O ilkel geçmişte yaşayan büyükbaba ve büyükannelerimiz memnun olabiliyorsa bizim ne kadar mutlu olmamız gerektiğini hayal edin! Bilim insanları bize böyle olduğunu söylüyorlar, kilise vaizleri tarafından böyle anlatılıyor ve iyi hayatı öven binlerce televizyon reklamı bunu doğruluyor. Ama tüm bu onaylamalara rağmen eninde sonunda yalnız uyanıyor ve bu refah içinde, bilimsel ve sofistike dünyanın bize mutluluk vermesinin hiçbir yolu olmadığını hissediyoruz
4.	“Kaya tırmanışının gizemi tırmanmaktır, bir kayanın tepesine bittiği için mutlu olarak çıkarınız ama aslında sonsuza kadar devam etmesini istersiniz. Tırmanmanın nedeni tırmanmaktır, aynı şiir yazmanın nedeninin yazmak olması gibi; içinizdeki şeyler dışında hiçbir şeyi fethetmezsiniz...”

“Mutluluk için kişinin “Optimum Deneyim” alanına sahip olması gerekmektedir.” -Optimum deneyim (Uzun vadede optimum deneyimler birikerek bir tür ustalık hissi-veya belki de daha iyisi, hayatın içeriğini belirlemede bir iştirak hissi-oluşturur ve bu, hayal edebileceğimiz mutlulukla kast edilen şeye en yakın durumdur) (Csikszentmihalyi, 2020). Mutlulukla kast edilen, özdeşleştirilen ve belki de mutluluğa en yakın olarak görülebilen alan optimum deneyim alanıdır. Hayatın her anında farkındalıklı yaşayarak küçümsenen, kaçırılan, farkında olunmayan tüm anları yakalayıp geriye dönüp bakıldığında yaşamaya değer bir hayatın içeriğini kendisinin oluşturduğunu ve bu deneyimle maksimum içselleştirilmişliği sağlayabilir. Optimum deneyimler farkındalık kanallarını açıp kişinin anın farkında olmasını ve kendi hayatının iplerinin kendi ellerinde olduğunun dışsal nedenlere bağlanmadığının hazzının ve mutluluğunun yaşanmasına sebep olur. 2. Söylem geçici değil mutluluk için kalıcı değerler ve hisler yaratmak gerektiğini vurgulamaktadır. 3. Söylem bize dış dünyanın koskocaman bir mutluluk ütopyası sunduğunu göstermektedir. İlkel geçmişe sahip büyüklerimiz o denli mutlu iken bu kadar bolluk içinde kolay sahip olunan dünyada şimdiki bireylerin daha mutlu olması gerekirken, bir anda bir boşluğa düşülmektedir. Bunun tek çaresi kişinin dış dünyadan uzaklaşıp kendi hayatının, isteklerinin, ihtiyaçlarının iplerini ele alarak optimal yaşam deneyimi oluşturarak hayatı yaşamaya değer kılmaya gayret etmesidir. 4. Söylem amaca giden yolun değerli ve hedef kılınması gerektiğini göstermektedir.

Tablo 6. “Mutluluk bilinçte düzene bağlıdır.” argümanına ilişkin retorik söylemler

<i>“Mutluluk bilinçte düzene bağlıdır.”</i>	
1.	Mutlu olup olmamız evrenin büyük güçleri üzerinde kontrol uygulayabilmemize değil, iç uyumumuza bağlıdır.
2.	Mutluluğa engel olan bu tür uygulama ve inançlar ne kaçınılmazdır ne de gereklidir; şans eseri, rastlantısal koşullara verilen rastgele tepkilerin sonucu olarak evrim geçirirler. Ama bir kere bu uygulama ve inançlar bir kültürün norm ve alışkanlıklarının bir parçası haline gelince insanlar işlerin böyle olması gerektiğini varsayar; başka seçenekleri olmadığını düşünmeye başlarlar.
3.	Kısa süreler için bilinç düzen getirmek daha kolaydır; gerçekçi olan herhangi bir görev bunu sağlayabilir. İyi bir oyun, işte bir acil durum, evde mutlu bir an dikkati odaklar ve uyumlu akış deneyimi üretir.

“Mutluluk bilinçte düzene bağlıdır.” (Düzenli olarak akış yaratan aktivitelerin bazılarını –spor, oyun, sanat ve hobiler gibi) gözden geçirirken insanları neyin mutlu ettiğini anlamak kolaylaşır (Csikszentmihalyi, 2020). Retorik edimi kategorisinde 1. söylem evrenin büyük güçleri üzerinde kontrol uygulamak bir biçimde kişinin kendisine savaş açması gibidir ulaşmaya çalışır, ulaşma kaygısı içinde olur, ulaşamadığı zaman hayata küser bir güç oyunu oluşturmak gibidir, bu sebeple mutluluk iç uyum sağlandığı bağlamda gelmektedir. 2. söylemde “bir kere bu uygulama ve inançlar bir kültürün norm ve alışkanlıklarının bir parçası haline gelince insanlar işlerin böyle olması gerektiğini varsayar; başka seçenekleri olmadığını düşünmeye başlarlar” söylemi önemlidir. Kültür ve toplum içinde yaratılan normlar ve alışkanlar öyle bir hal alır ki öyle olmasından başka seçenek bırakmaz dolayısıyla kültür daha zengin, daha güzel, daha güçlü olmayı dayatabilir. 3. Söylem, kısa süreler ve amaçlar için bilinci düzenlemek kolaydır zor olan bunun sürekliliğidir mesajını vermektedir ve sürekliliği sağlanabilirse uyumlu bir deneyim ve akabinde mutluluk sağlanabilir.

Tablo 7. “Mutluluk, işlerini akış üreten aktivitelere dönüştürmekten geçer.” argümanına ilişkin retorik söylemler

<i>“Mutluluk, işlerini akış üreten aktivitelere dönüştürmekten geçer.”</i>	
1.	Vertigo-bilinci değiştirmenin en doğrudan yöntemidir. Küçük çocuklar başları dönene kadar kendi etraflarında dönmeyi severler; Orta Doğu'da dönen dervişler aynı araçla aşırı mutluluk evrelerine girerler.
2.	Birey olarak kim olduğumuza dair en detaylı bilgi, iletişim kurduğumuz insanlardan ve işlerimizi yapma biçimimizden gelir. Özümüz büyük oranda Freud'un mutluluk için “aşk ve iş” tarifinde kabul ettiği iki bağlamda olanlarla tanımlanır.
3.	Elbette insan değersiz bir hedef seçerse buna ulaşmak haz vermez. Oturma odasındaki kanepede otururken hayatta kalmayı kendime hedef koyarsam aynı kaya tırmanıcısı gibi bunu başardığımı bilerek günler geçirebilirim ama bu farkındalık beni özellikle mutlu etmez. Oysa ki kaya tırmanıcısının başaracağına dair bilgisi bu tehlikeli yükselişe heyecan katar.
4.	Bazı dansçılar dans pistindeki hareketlerin hissettirdiklerini şu şekilde tanımlıyorlar: “Bir kez dans etmeye başlayınca ayaklarım yerden kesilir, eğlenirim, hareket ederken kendimi hissedirim.” “Beni bir şekilde fiziksel olarak sarhoş eder... Terlerim, her şey gerçekten yolunda giderse heyecanlanır ve aşırı mutlu olurum.” “Hareket edersiniz ve kendinizi bu hareketlerle ifade etmeye çalışırsınız. Amaç budur. Bu vücut dili aynı zamanda iletişim de sağlar.. Bir anlamda... Eğer her şey yolunda giderse gerçekten kendimi müzikle orada bulunan insanlara iyi ifade ederim.”
5.	“Kendinize mutlu olup olmadığınızı sorun”, diyor J.S.Mill “ve mutluluğunuz bitecektir.”
6.	Mutluluk için reçete sorulduğunda kısa ama mantıklı bir yanıt verdi: “İş ve aşk”. İnsan işinde ve diğer insanlarla ilişkilerinde akışı bulursa bir bütün olarak yaşam kalitesini geliştirme yolunda ilerler.
7.	Birey olarak kim olduğumuza dair en detaylı bilgi, iletişim kurduğumuz insanlardan ve işlerimizi yapma biçimimizden gelir. Özümüz büyük oranda Freud'un mutluluk için “aşk ve iş” tarifinde kabul ettiği iki bağlamda olanlarla tanımlanır.

“Mutluluk, işlerini akış üreten aktivitelere dönüştürmekten geçer.” retorik edimi mutluluğun bir kaya tırmanışındaki anda, ya da dervişin dönmesinde, dans etmekteki anda olduğunu vurgulayıp akışın öneminden söz etmektedir. Zirveye ulaşıldığı an, dansın bittiği an, ya da bitişin düşünüldüğü an mutluluğun son bulacağını anlatmaktadır. Dans bir çeşit vücutla kişinin kendisini ifade etme biçimidir. İşin heyecanı aktivitenin kendisindedir, risktir kişi ya kendisini ifade edemezse sorgusunu yaşamaktadır akışa odaklanır ve odaklandıkça akış üreten aktivite onu tatmin eder haz vermektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Retorik bir edim olarak söylem her bir kaynakta, anlatıda, diyalogda, medyada, yazılı metinlerde bir eylem yaratmaktadır. Bu eylemler kimi zaman ikircikli bir konumda kalarak kişiyi düşünmeye sevk etmektedir, kimi zaman kişiyi belli bir ideoloji etrafında toplanmaya sevk etmektedir ve bazen de ortaya genel bir anlam vererek tüm yolları ve araçları koymakta ve seçimi, hangi patika yollarına yönleneceğini kişiye bırakmaktadır. Akış kitabındaki mutluluk edimleri klasik kişisel gelişim ya da diğer bir deyişle popüler kültür ürünü kitaplardan farklı olarak kişiye sonuç değil bir süreç sunmaktadır. Elbette ki bu söylemler de kendi içlerinde bir retorik edim taşımaktadır ancak mutluluğun koşullara ve bu koşullara uygun sonuçlara değil sürece, anda kalmaya, anı yaşanabilir ve takip edilebilir kılmaya, yaşanabilir anların çoğaltılmasına ve anların içine sığdırılmış iç dengeyi ve huzuru yakalamaya bağlı olduğunu vurgulamaktadır. Sonuçların içinde bulunulan anın bir yan etkisi olarak gelmesini ve gerçek mutluluğun bir çeşni olarak artırılmasını sağlamaya yardımcı bir eleman olmasını hedeflemektedir. Bu bağlamda, belki de ilk defa bir yazılı eser mutluluğun zamana bağlı olarak edinilecek bir sonuç değil zamanın içinde değerlendirilmesi ve yakalanması gereken bir süreç olarak retorik edim olarak sunulmaktadır.

Antik Yunan’da kimi sofistler retorîği bir iltifat, yanlışın cilalanarak süslenmesi ve yanlışın çarpıtılarak doğruymuş ve olması gerekenmiş gibi yanlışa inandırılması; bunun yanı sıra insanları büyülemesi ya da etkisi altına alması şeklinde görmektedirler (Duman, 2015, 95-101). Orta Çağ’a gelindiğinde her ne kadar retorik cazibesini yitirip metnin gramatik ya da stilistik araçları olmuş olsa dahi (Ross, 1993, 329-336) günümüzde hem sentaktik (gramatik, söz dizimsel, stilistik) hem de semantik (metnin anlamı) bağlamında önemi artmaktadır. Belirli bir nesnel ritüelde, şemada işlenen metin kendi içerisinde retoriksel bir sözlem barındırmaktadır. Bu söylemin okuyucusuna yansıyan dokusu belirgin bir pozisyondan okuyucusunu yakalamaktadır. Orta Çağ söylemi, mantığa dayalı olmayan her bir söylemi resmederek öğretici taslağını sunmaktadır. Farklı bir anlatım ile kurgusal olan, şiirler, mektuplar, edebi metinler, haberler) veya kurgusal olmayan metnin (yasaları, genel adresler vb.) mantık kuralları tarafından bilgilendirilmedikçe, hayatta kalma, tutunma şansları olmadığından daha o tarihlerden “açıkça öğretici olması” ve “açıkça söylemin niyeti amaçlanmıştır (McKeon, 1942, 31).

Tüm bu söylemler ışığında eleştiren söylem analizi modeli **“Mutluluk sağlık, güzellik, para veya güce bağlıdır.”** **“Mutluluk dış olaylara değil onların nasıl yorumlandığına bağlıdır.”** **Mutlu olup olmamız evrenin büyük güçleri üzerinde kontrol uygulayabilmemize değil, iç uyumumuza bağlıdır.”** gibi söylemlerin esas niyetlerini, semantik anlamlarını ve yansımalarını araştırmaktadır. Kahneman ve Riis (2005) mutluluk tanımında olduğu gibi bir kişinin şu anda, burada ve şimdi deneyimlediği anlık bir duygusal deneyime (zevk, sevinç, vb.) atıfta bulunmaktadır. Akış kitabı da mutluluğun bir amaç olması eleştirilip amaca giden yolda tadılan bir esenlik hali olduğunu akışta kalabilmenin optimal dengeyi bulmada fırsat sağlayacağını, başarıya giden yolda mutlu olunabildiğinde gerçek memnuniyet ve sevinç halinin yaşanabileceğini vurgulamaktadır.

Akışta kalmanın, ana odaklanmanın “şimdi ve burada” olabilmenin iç kontrolü ayakta tutabileceğinden söz eden “Akış” kitabının bir örneği olarak; “Keşfettiğim” şey mutluluğun başa gelen bir şey olmadığıdır. İyi talihin ya da rastgele şansın sonucu değildir. Dış olaylara değil onları nasıl yorumladığımızı bağlıdır. Mutluluk aslında her bir kişi tarafından hazırlanılması, yetiştirilmesi ve özel olarak savunulması gereken bir koşuldur. Kendi iç deneyimlerini kontrol etmeyi öğrenen insanlar hayatlarının kalitesini belirleyebilirler ve bu da her birimizin mutlu olmaya en çok yaklaşabileceği durumdur.” şeklinde örnekler verilebilir. Oysa ki dayatılan retoriksel öğretiler mutluluğun dış olaylar başarı, para, güzellik, estetik sonucunda başa gelen bir şey olduğu yönündedir. Genel retoriksel niyet bu şekilde bir argüman olarak sunulmaktadır. Akış kitabındaki söylemler bu argümanları eleştiren söylemlerdir. Örneğin: “Başarıyı hedeflemeyin onu ne kadar çok hedeflerseniz o kadar çok kaçırsınız. Çünkü başarı da mutluluk gibi takip edilemez; insanın kendisinden daha büyük bir yola kendisini adanmasının istenmeyen yan etkisi olarak gelmelidir.” Başarıya benzer şekilde mutluluk da uğruna baş koyulan iş ve aşk ile sarılan durumun sonucunda gelmelidir.

KAYNAKLAR

- Billig, M. (1987). *Tartışma ve düşünme: Sosyal psikolojiye retorik bir yaklaşım*. Cambridge: Cambridge University Press. *Arguing and Thinking: A Rhetorical Approach To Social Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Billig, M., Condor, S., vd. (1988). *Ideological dilemmas: A social psychology of everyday thinking*. Sage Publications.
- Billig M. (1991). *Ideology and opinions: Studies in rhetorical psychology*. Sage Publications.
- Csikszentmihalyi, M. (2020). *Akış mutluluk bilimi*, 4. Baskı, Buzdağı Yayınevi.
- Duman, M. A. (2015). *Platon'un retorik anlayışı*. Litera Yayıncılık.
- Gandara, L. (2004). "They what sow the wind...": Proverbs and Sayings in Argumentation. *Discourse & Society*, 15, 345-359.
- Goankar, P. P. (2002). İnsan bilimlerinde retoriğe dönüş üzerine düşünceler. *Retorik, Hermeneutik ve Sosyal Bilimler: İnsan Bilimlerinde Retoriğe Dönüş*, (191-217). Translated and collected by H. Arslan. Paradigma Yay: İstanbul.
- Kahneman, D., & Riis, J. (2005). Living and thinking about it: Two perspectives on life. In F. A. Huppert, N. Baylis, & B. Keverne (Eds.), *The science of well-being* (285–304). New York, NY: Oxford University Press.
- Lyubomirsky, S. (2007). *The how of happiness: A scientific approach to getting the life you want*. New York, NY: Penguin Press. Retrieved from <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=psych&AN=2008-05086-000&site=ehost-live&scope=site38>
- McKeon, R. (1942). "Rhetoric in the Middle Ages," *Speculum* No. 27, 31.
- Potter, J. & Wetherell M. (1987). *Discourse and social psychology*, Sage Publications.
- Potter, J. & Wetherell, M. (1995). Discourse analysis. In J. Smith, R. Harré and L. van Langenhove (Eds) *Rethinking Methods in Psychology* (80-92). London; Sage.
- Ross, W.D. (1993). *Aristoteles*. Ege Üniversitesi Basımevi.
- Van Dijk, T. (1988). *New analysis: Case studies of international and national news in the press*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Veenhoven, R. (2015). Social conditions for human happiness: A review of research. *International Journal of Psychology*, 50, 379–391.
- Wetherell, M. & Potter, J. (1992). *Mapping the language of racism: Discourse and the legitimation of exploitation*. London and New York: Harvester Wheatsheaf and Columbia University Press.

Extended Abstract

Every discourse is performative in itself. Such a performance is of a rhetorical kind. Each and every behavior, word, thought, ideology, idea, and knowledge bears its own argument within itself. In other words, a rhetorical element is constructed in each discourse. Nonetheless, there is a slight difference between persuasion and ordinary discourse. While persuasion involves games of logic, a grammatic plan, a strategy, and rhetorical purposes, the discourse bears a reflexive narration within itself. This reflexive narration can be reached through these two questions: "What is the problem this person is relating? What is he/she trying to say?" Discourse may not always be strategic. It may not always aim to beguile and influence the masses. However, despite its own singular aim, each discourse is an action, a construction, and involves a performance within itself. The concept of rhetoric has been discussed in various ways and its importance has evolved within different disciplines over the centuries. Rhetoric was understood as an art of influencing the masses in by Aristotle. As the importance of selecting the correct grammatical structures and vocabulary increases in time, rhetorics gained a more logical and analytic meaning. Aristotle's understanding of rhetorics as a form of art has been discussed in different ways by various philosophers. Discourse is associated with dialogue, expression, perceived meaning, power, power games, positioning, and language practices that manifest through negotiation. Discourse analysis is a research method that deals with texts and expressions, meanings, and meanings formed through dialogue. While some discourse analysts examine written texts, others analyze speech and language practices. Happiness is an abstract concept, and the pursuit of happiness has been investigated throughout history. Today, self-help books in popular culture mainly contain numerous rhetorical discourses about what can be done to be happy. These discourses

generally lead people to conditional thinking. When the individuals want to fulfill these conditions but fail to do so, it leads to greater unhappiness and a sense of failure. Each text (literary, classic, etc.) essentially includes important linguistic practices. Although rhetoric and discourse are sometimes used in the same way or interchangeably, they are two distinct concepts that cannot be reduced to one another and cannot be separated from each other as well. It can be understood as a pattern of persuasive actions in a rhetorical discourse. The rhetorical tools embedded in the discourse create a series of actions directed at the feelings, thoughts, and ego of the interlocutor (reader, listener). Despite the recent mass of literature discussing happiness and related structures, happiness remains an ambiguous concept, with debates among academics surrounding meaning, evaluation, and possible cultural differences. As such, there is currently little consensus over a functional conceptualization or definition of its structure, and its meaning often varies among contexts and cultures. In addition, terms such as happiness, well-being, and life satisfaction are often used interchangeably or indefinitely in the literature, making the interpretation of empirical results even more complicated. Although a clear and definitive explanation of happiness has not yet been made, it consists of a number of definitions gathered under a single roof, such as a person's state of well-being, being cheerful and pleasant, having a good subjective enjoyment, and experiences of joy and satisfaction. Various literary or personal development books have tried to give a clearer description of happiness and have linked it to some rhetorical discourses.

This study aims to analyze happiness or rhetorical acts of being happy through the book "The Flow". Discourse analysis method of Van Dijk, which is a qualitative research method, was used in this study. As a research tool, Mihaly Csikszentmihalyi's book called Flow Happiness Science was used. There are seven different happiness discourses categorized and analyzed in this book (Health, Beauty, Happiness Connected to Money or Power, Dissatisfaction & Searching for happiness in Wrong Places, How They Are Interpreted, External Events, Control of One's Own Inner Experiences, Optimum Experience, Order in Consciousness, Transforming Work into Flow Generating Activities). These findings belonging to the discourses of happiness in the book “The Flow” (Health, Beauty, Happiness Connected to Money or Power, Dissatisfaction & Looking for happiness in Wrong Places, How They Are Interpreted, External Events, Control of One's Own Internal Experiences, Optimum Experience, Order in Consciousness, Transforming Work into Flow Generating Activities), has been examined under 7 different categories. As a rhetorical act, discourse creates an action in every source, narrative, dialogue, media, and written text. These actions sometimes lead the person to think by remaining in an ambivalent position, sometimes they encourage people to gather around a certain ideology, and sometimes they give a general meaning to present the individual with all the necessary paths and tools and leave the choice to the person for which paths to take. The acts of happiness in the book “The Flow”, unlike the classic personal development books, or in other words, popular culture books, offer a process rather than a result. Of course, these discourses also carry a rhetorical act in themselves, but they emphasize that happiness does not depend on the conditions and the results appropriate to these conditions, but on the process, staying in the moment, making the moment livable and traceable, multiplying livable moments, and achieving the inner balance and peace enclosed in the moments. It aims to make the results come as a side effect of the present moment and to be an element that helps to increase the real happiness as a taste.